

LUNGCANCERPATIENTENS CELLGIFTSBEHANDLING (BEHANDLING MED CYTOSTATIKA)

Dessa anvisningar ger dig allmän information om den kommande behandlingen, bl.a. var och hur den ges och vad behandlingen innebär för dig. Dessutom får du information om självvård under cytotatikabehandlingen samt vem du kan kontakta vid behov under behandlingen, om du t.ex. funderar på något gällande vården.

Var ges cytotatikabehandlingen?

Lungcancerpatienternas cytotatikabehandling utförs vid ÅUCS, A-sjukhusets 3. våning, i dagsjukhusets utrymmen eller på avdelning 2 för lungsjukdomar.

Vad är cytotatikabehandling?

Cellgifter eller cytotatika används som kompletterande behandling efter en canceroperation, för att effektivisera strålbehandlingen eller för att eliminera cancer. Cytostatikan påverkar celldelningen- och tillväxten. Cytostatikan skadar cancercellernas normala celldelning. När cancercellernas delningsmekanism skadas kan de inte längre föröka sig, utan dör i stället. Tills vidare finns det ingen cytotatikabehandling som botar lungcancer, men med hjälp av läkemedelsbehandlingen strävar man till att minska tumörens storlek, hindra tumören från att växa eller bromsa tumörens tillväxt.

Läkemedlen förs via blodcirkulationen överallt i kroppen, varför läkemedlen når även sådana cancerceller som inte har upptäckts med hjälp av röntgen- eller andra undersökningar.

Cytostatikabehandlingen kan bestå av ett eller flera läkemedel, s.k. kombinationsterapi. Samtidigt som cytotatikastör cancerceller, stör cytotatikastör även i viss mån celldelningen i friska vävnader. Effekten är speciellt kraftig i celler som delar sig snabbt, såsom i hårsäcken, på tarmens slemhinna och i benmärgen.

Nästan all cytotatika ger biverkningar. Därför är det viktigt att du vet vad du ska beakta under vården och hur du själv kan lindra biverkningarna. Det är viktigt att komma ihåg att inte alla patienter får biverkningar och att biverkningarna försvinner vanligtvis snart efter att behandlingen slutar.

Planering av cytotatikabehandlingen

En läkare planerar din cytotatikabehandling vid ditt första besök. Beroende på läkemedlet förverkligas vården 1–3 gånger i veckan och med 1–4 veckors mellanrum. Första gången

du besöker läkaren får du information om vårdens syfte och längd samt vilka biverkningar som kan förväntas. Du får skriftliga instruktioner med dig hem. Samtidigt skriver läkaren ut alla nödvändiga recept samt intyg för sjukledighet och behov av peruk. I fortsättningen träffar du läkaren regelbundet och enligt ett förbestämt schema, men inte varje gång du kommer på behandling.

Dina blodvärden kontrolleras innan varje behandlingsgång. Du kan anlita laboratoriet vid din egen hälsostation eller ÅUCS. Det är väldigt viktigt att du i tid meddelar om du har t.ex. magsjuka eller flunsa och inte kan komma på behandlingen enligt planerna. Vi bedömer om du behöver träffa en läkare och bokar in en ny behandlingstid.

Hur förverkligas cytostatikabehandlingen?

Cytostatika ges vanligtvis som en långsam intravenös infusion någondera på polikliniken eller på avdelningen. Vissa cytostatika ges även som tabletter eller som kapslar. Tabletterna/kapslarna tas hemma.

Innan varje behandling får du mediciner mot illamående (antiemetikum). Under infusionen kan du sitta i en stol eller ligga i en säng. Du kan också röra på dig under behandlingen, gå t.ex. till toaletten eller dricka och äta. Vi bjuder på drickor och något smått att äta. Med tanke på infusionen lägger vi in en venkanyl i armen/handryggen. Venkanylen avlägsnas efter infusionen. Om du har nålskräck, berätta om det till skötaren.

Ibland finns det behov att sätta in en permanent venkanyl, bl.a. då medicinerna svider eller förorsakar smärta. Då insätts en s.k. infusionsport under huden nära nyckelbenet i operationssal. Porten begränsar inte ditt liv just alls och tas bort efter den sista cytostatikabehandlingen. Du får noggrannare information av din vårdande sjukskötare och läkare.

Vanligaste biverkningarna av cytostatika

Biverkningarna beror på vilka läkemedel som används. På vår klinik används för tillfället tiotals olika cytostatika. Du får noggrannare information om läkemedlen när din vård börjar.

Cytostatikan påverkar benmärgens funktion och detta kan ses som sänkning i vissa blodvärden. Vi följer framförallt med mängden vita blodceller (leukocyter, neutrofiler), eftersom minskad mängd vita blodceller leder till ökad risk för infektioner. På grund av den ökade infektionsrisken är god handhygien väldigt viktig. **Om du får feber som är 38 grader eller mer, eller ditt allmäntillstånd försämras, bör du genast kontakta den vårdande enheten.**

Sänkning av röda blodceller (hemoglobin) minskar syretillförseln till kroppens olika delar. Då kan du bli andfådd och tröttna lättare.

Stor minskning av blodplättar (trombocyter) i blodet förorsakar ökad blödningsrisk från näsan och t.ex. tandköttet. Dessutom kan du få lättare blåmärken. Om något av dessa symptom uppkommer bör du kontakta den vårdande enheten.

Du kan inte själv påverka blodvärdena.

Cytostatika kan förorsaka illamående och uppkastningar, och därför får du innan behandlingen börjar recept på mediciner mot illamående. Dessa mediciner skall tas enligt läkarens ordination. Efter behandlingen bör du njuta tillräckligt med vätskor (1,5–2 l) och lättsmält mat för att lindra illamåendet och för att försnabba återhämtningen. Om illamåendet och uppkastningarna kvarstår i flera dagar, trots medicinering mot illamående, kontakta din vårdenhet. Illamåendemedicinerna kan förorsaka huvudvärk och då kan du ta värkstillande läkemedel (t.ex. Burana, Paratabs).

I koppling med behandlingen kan det även förekomma diarré eller förstoppning. Dessa symptom kan bero på medicinerna mot illamåendet eller kan vara biverkningar av själva cytostatikan. Om diarrén fortsätter trots vård mera än 2 dagar, kontakta din vårdande läkare. För att förebygga förstoppning kan du använda t.ex. Laxoberon-droppar eller Levolac-lösning som du kan skaffa från apoteket utan recept.

Behandlingen kan förorsaka symptom i hud och slemhinnor: huden torkar, irritation i ögonen samt ömhet i näsans och munnens slemhinnor. För att lindra symptomen i näsan kan du använda A-vita-näsdroppar, säljs på apotek receptfritt. Ömheten i munnen kan lindras bl.a. genom att suga på isbitar under behandlingen. Hemma kan du skölja munnen med koksaltlösning. Anvisningarna får du av sjukskötaren. Det kan även förekomma urineringsproblem, men det tacklas genom att inta tillräckligt med vätska.

Hormonbalansen kan även störas av behandlingen. Menstruationen kan utebli tillfälligt eller permanent. Det kan förekomma menopaussymptom, såsom svettning, värmevallningar, sömnlöshet och uttorkning av slemhinnor. Symptomen kan möjligen lindras med mediciner.

Håravfall är möjligt i många av våra vårdformer. Om du önskar, kan du få en servicesedel för att skaffa dig en peruk.

Humörsvängningar och rädsla för framtiden är båda naturliga reaktioner till insjuknandet och är vanliga under vården. Tröttheten och utmattningen kan öka under vården. Om du har saker på hjärtat och undrar över något, diskutera med din läkare och sjukskötare. Oftast får man även hjälp av öppen diskussion med en närstående.

Vid behov kan sjukskötaren boka en tid åt dig till klinikens rehabiliteringshandledare eller socialskötare. Du kan också få hjälp av cancerföreningens stödpersoner och från anpassningskurser.

Med tanke på frågor som bekymrar barnfamiljer i koppling till cancer, kan det vid behov bokas tid till en psykoterapeut.

Självvård under cytostatikabehandlingen

Det rekommenderas att du sköter om din allmänkondition under vården. Du kan motionera lätt i den mån dina krafter tillåter. Utomhusvistelse, mångsidig kost, tillräcklig mängd vätska, tillräcklig sömn och vila, hjälper dig att upprätthålla en bra allmänkondition. Eftersom förtäring av vitaminer och spårämnen i stora mängder kan skada din lever och njurar, bör användningen diskuteras med din vårdande läkare. Bastubadande rekommenderas inte de dagar du har fått vård. Alkohol användning rekommenderas inte alls under hela cytostatikabehandlingen.

Tänderna bör vara i skick innan cytostatikabehandlingen påbörjas. Om du får problem med tänderna under vården, diskutera saken alltid först med din läkare eller med din egen sjukskötare, innan du bokar en tid till tandläkaren. T.ex. tandens rotbehandling är ett ingrepp som måste anpassas till vårdsschemat.

Att sluta röka är en viktig del av cancervården. Tobaksrökning minskar effekten av cytostatikabehandlingen. Prognosen för många cancerformer förbättras tack vare avslutad rökning. Du får hjälp med att sluta röka av avvänjningsskötaren. Du får kontaktuppgifterna av din egen sjukskötare.

Eftersom cytostatikan som du fått avlägsnas delvis via njurarna bör du spola toaletten två gånger efter varje urinering den dagen du har fått cytostatika samt dagen efter.

Om du behöver råd gällande patientavgifter eller hjälp med att ansöka stöd, kan du vända dig till sjukhusets socialarbetare eller söka information på FPA:s sidor www.kela.fi.

Kom ihåg att personalen har tystnadsplikt, och därför kan du alltid kontakta din egen skötare. Det är även viktigt att namnge en närstående som vi får vid behov ge uppgifter som gäller dig till. Kom ihåg och kontakta oss om du funderar på något!

Om du har saker som du undrar över; kontakta dagsjukhuset vid ÅUCS A-sjukhus, vardagar kl. 08.00-15.00.